

पुत्रादिसंबंधं तावन्निषेधति नहीति ॥ ३५ ॥ देहादिसंबंधं निषेधति नैवेति कदाचित् विद्यया कर्मदाहे सति परमांगतिं मोक्षं याति ॥ ३६ ॥ तथापि प्रारब्धकर्मणामवश्यं भोक्तव्यत्वमाह पुण्येति ॥ ३७ ॥ संचितकर्मणां ज्ञानेनैव दाह इत्याह पुण्येति तत्क्षये पुण्यपापक्षये सति अस्य जीवस्य ब्रह्मभावे ब्रह्मविद्वत्सैव भवतीति श्रुतिसिद्धे ब्रह्मविद्यया व्यक्तीभूते सति परांगतिं कैवल्यं पश्यंति पंडिताः शास्त्रदृष्ट्या न त्वन्यस्यैवैव ल्यमन्येन द्रष्टुं शक्यत इति ॥ ३८ ॥ इति शांति० मो० नै० भा० पंचसप्तत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २७५ ॥ ॥ ३३ ॥ उक्तविधज्ञानप्रतिबंधिका सर्वानर्थहेतुस्तृष्णाममता त्यागेन नाशनीयेत्याह आतर इत्यादिना ध्यायेन ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ अर्थाः ब्रह्मलोकां ताविषयाः समृद्धाः संपन्नाः हि प्रसिद्धं विजानतां विवेकिनां दुःखमेव यदाह भगवान्पतंजलिः परिणामतापसंस्कारदुःखैर्गुणवृत्तविरोधाच्च

न त्वयं कस्यचित्कश्चिन्नास्य कश्चन विद्यते ॥ भवत्येकोऽत्ययं नित्यं शरीरसुखदुःखरुत् ॥ ३५ ॥ नैव संजायते जंतुर्न च जातु विपद्यते ॥ याति देहमयं मुक्ता कदाचित् परमांगतिं ॥ ३६ ॥ पुण्यपापमयं देहं क्षपयन्कर्मसंक्षयात् ॥ क्षीणदेहः पुनर्देही ब्रह्मत्वमुपगच्छति ॥ ३७ ॥ पुण्यपापक्षयार्थं हि सांख्यज्ञानं विधीयते ॥ तत्क्षये त्वस्य पश्यंति ब्रह्मभावे परांगतिं ॥ ३८ ॥ इति श्रीमहाभा० शां० मो० नारदासितसंवादे पंचसप्तत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २७५ ॥ ॥ ३३ ॥ युधिष्ठिर उवाच भ्रातरः पितरः पौत्रा ज्ञातयः सुहृदः सुताः ॥ अर्थहेतोर्हताः क्रूरैरस्माभिः पापकर्मभिः ॥ १ ॥ ये यमर्थोद्भवा तृष्णा कथमेतां पितामह ॥ निवर्तयेयं पापानि तृष्णया कारिता वयं ॥ २ ॥ भीष्म उवाच अत्राप्युदाहरंती ममिति हासं पुरातनं ॥ गीतं विदेहराजेन मांडव्यायानुपृच्छते ॥ ३ ॥ सुसुखं बत जीवामियस्य मे नास्ति किंचन ॥ मिथिलायां प्रदीप्तायां न मे दत्यति किंचन ॥ ४ ॥ अर्थाः खलु समृद्धा हि वाटं दुःखं विजानतां ॥ असमृद्धास्त्वपि सदा मोहयंत्यविचक्षणान् ॥ ५ ॥ यच्च कामसुखं लोके यच्च दिव्यं महत्सुखं ॥ तृष्णाक्षयसुखस्यैते नार्हतः षोडशीं कलां ॥ ६ ॥ यथैव शृंगगोः काले वर्धमानस्य वर्धते ॥ तथैव तृष्णावित्तेन वर्धमानेन वर्धते ॥ ७ ॥ किंचिदेवममत्वेन यदा भवति कल्पितं ॥ तदेव परितापायनाशो संपद्यते पुनः ॥ ८ ॥ न कामाननुरुद्धो तदुःखं कामेषु वैरतिः ॥ प्राप्यार्थमुपयुं जीतधर्मकामान् विसर्जयेत् ॥ ९ ॥

दुःखमेव सर्वं विवेकिन इति परिणामे दुःखं विनश्यदवस्थः पुत्रादिर्दुःखं ददाति विद्यमानोपि चैत्रपुत्रवन्नायं गुणवानिति तापयन् दुःखं ददाति गुणवान् विनष्टोपि हापुत्र इति स्तृत्वा स्तृत्वा दुःखसंस्कारोद्धोधनेन दुःखं ददाति सर्वथारमणीये पितस्मिन् चलं गुणवृत्तमिति न्यायेन प्रतिक्षणपरिणामितया चित्तस्य सूक्ष्मं राजसंतामसं दुःखमोहहेतुं परिणामं योगिन एव जानंति न तु मंदाः अंतः संज्ञाः स्थावरवद्भारसहामूढास्तदुःखमिति विद्वन्ते अक्षिमात्रकल्पो हि विद्वान् अत्यंतदुःखलेशेनाप्युद्विजतेऽतो विवेकिनः सर्वं ब्रह्मलोकांतं दुःखमेवेति सूत्रार्थसंक्षेपः ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ प्राप्येति धर्मार्थमपि वित्तं न लिप्सेत यथोक्तं धर्मार्थस्य वित्ते हारं तस्य निरीहता प्रक्षालनाद्विपं कस्य दूरादस्पर्शनं वरमिति धर्ममपि अर्थप्राप्यैव उपयुं जीत कामांस्तु अर्थप्राप्यापि विसर्जयेदेव ॥ ९ ॥